

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Постановка проблеми. Настав час, коли треба шукати альтернативні шляхи покращення життя в українському суспільстві, і для цього звичайно треба рухатися шляхом реального забезпечення проголошених у Конституції України прав та свобод людини і громадянина, а також долати труднощі щодо вирішення численних державно-правових проблем. Такі акценти спонукають вітчизняну юридичну науку шукати шляхи покращення адміністративно-правової охорони на сучасному етапі, відповідно до реалій сьогодення. У цьому ракурсі слід дослідити сучасне законодавство у сфері адміністративно-правової охорони та вивести критерії класифікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Хотілося б акцентувати увагу, що теоретичним та практичним проблемам, а також перспективам розвитку адміністративно-правової охорони у своїх працях приділяли увагу такі вчені як В.Б. Авер'янов, А.В. Венедиктов, В.В. Галуцько, А.І. Єлістратов, В.В. Івановський, Л.В. Поліщук, З.М. Рахлін, В.Д. Резвих, І.Я. Фойницький та ін. І це звичайно, далеко не повний перелік вчених, які цікавилися окресленою проблематикою, проте вони досліджували або суміжні, або більш широкі проблеми чи окремі аспекти. Класифікація законодавства у сфері адміністративно-правової охорони ґрунтовно здійснена не була.

Формулювання завдання дослідження. Завдання даного дослідження полягає в тому, щоб спираючись на правову думку вчених в галузі адміністративного права та на норми діючого законодавства здійснити детальний аналіз сучасного нормативного регулювання

адміністративно-правової охорони, виділити особливості її класифікації на теперішньому етапі розвитку нашої держави.

Виклад основного матеріалу. Основною властивістю правової, демократичної, соціальної держави, якою Конституція проголосила Україну, є її орієнтація на людину, особистість. Зазначений підхід обумовлено тим, що саме людина є найбільшою цінністю суспільства, а її розвиток, задоволення потреб та інтересів визнається одним із провідних завдань держави [1, с. 9].

На слухну думку Т.О. Коломоєць, на сьогоднішній день адміністративне право стоїть на порозі кардинальних змін, відходу від традиційного для радянського та пострадянського періодів протягом тривалого часу погляду на його предмет та метод правового регулювання, від домінування «управлінської» «каральної» складових предмета адміністративного права й переходу не просто до рівноцінної, а й більш важливої його так званої публічно-сервісної, складової, від акценту на «державне управління» – до «забезпечення пріоритету прав і свобод громадянина» (а у відповідних випадках також юридичних осіб) у численних взаємовідносинах між суб'єктами публічного (державного та муніципального) управління і населенням, набуття пріоритетного значення принципу верховенства права у змісті адміністративного права [2, с. 9].

Конституція України проголосила, що людина, її права і свободи визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [3].

На цьому положенні і ґрунтуються норми інших нормативно-правових актів, які визначають основні аспекти адміністративно-пра-

вової охорони. Для здійснення даного дослідження проаналізуємо основні з них.

Вагоме місце у системі правового регулювання охоронної діяльності займає закон України «Про охоронну діяльність», який був прийнятий 22 березня 2012 року та проголосив своєю основною метою створення умов для: захисту майна, забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та фізичних осіб; забезпечення державного контролю за здійсненням заходів з охорони майна та фізичних осіб; розвитку та вдосконалення сфери надання послуг з охорони власності та громадян [4]. Об'єктом адміністративно-правової охорони в широкому розумінні, в даному законі є відносини суб'єктів господарювання під час організації та здійснення ними охоронної діяльності. У даному випадку охоронна діяльність – надання послуг з охорони власності та громадян [4].

Наступним нормативно-правовим актом, що цікавить нас у ракурсі даного дослідження є закон України «Про охорону прав на сорти рослин» він визначив предметом адміністративно-правової охорони захист прав інтелектуальної власності на сорти рослин [5].

У законі України, що називається «Основи законодавства України про охорону здоров'я» об'єктом адміністративно-правової охорони визначено суспільні відносини у сфері охорони здоров'я. Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулюють суспільні відносини у цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості [6].

У законі України «Про охорону дитинства» предметом адміністративно-правової охорони є система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного

життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав [7].

Ще одним нормативно-правовим актом, що цікавить нас у ракурсі даного дослідження є закон України «Про охорону праці» він визначив предметом адміністративно-правової охорони – систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності [8].

Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» визначає предметом адміністративно-правової охорони правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні та регулює відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом [9].

Об'єктом адміністративно-правової охорони, який визначений в законі України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини» є правові, організаційні, соціальні та економічні відносини у сфері охорони культурної спадщини з метою її збереження, використання об'єктів культурної спадщини у суспільному житті, захисту традиційного характеру середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь. Даний закон визначає культурну спадщину – як сукупність успадкованих людством від попередніх поколінь об'єктів культурної спадщини [10].

Наступним нормативно-правовим актом, що цікавить нас у аналізі зазначеної вище проблематики є закон України «Про охорону археологічної спадщини», що визначає предметом адміністративно-правової охорони регулювання відносин, які пов'язані з охороною археологічної спадщини України – невід'ємної частини культурної спадщини людства, вразливого і невідновлюваного джерела знань про історичне минуле, а також визначає права та обов'язки дослідників археологічної спадщини. У даному нормативно-правовому акті, археологічна спадщина визначає сукупність

об'єктів археологічної спадщини, що перебувають під охороною держави, та пов'язані з ними території, а також рухомі культурні цінності (археологічні предмети), що походять з об'єктів археологічної спадщини [11].

У Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» предметом охорони є правові, економічні та соціальні основи організації охорони навколишнього природного середовища в інтересах нинішнього і майбутніх поколінь [12].

Наступним нормативно-правовим актом, що цікавить нас у ракурсі окресленої вище проблематики є закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», який визначає предметом охорони правові, економічні та соціальні основи організації здійснення державного контролю за використанням та охороною земель і спрямований на забезпечення раціонального використання і відтворення природних ресурсів та охорону довкілля [13].

Ще одним нормативно-правовим актом, що необхідний для аналізу нормативного регулювання адміністративно-правової охорони є закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» він визначив предметом охорони участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону. Громадяни України відповідно до Конституції України мають право створювати в установленому порядку громадські об'єднання для участі в охороні громадського порядку і державного кордону, сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам, Державній прикордонній службі України та органам виконавчої влади, а також посадовим особам у запобіганні та припиненні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, а також у рятуванні людей і майна під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин [14].

У Законі України «Про охорону атмосферного повітря» предметом адміністратив-

но-правової охорони є правові і організаційні основи та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря [15].

Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» визначив предметом адміністративно-правової охорони – правові засади охорони прав на зазначення походження товарів в Україні. Також він покликаний регулювати відносини, що виникають у зв'язку з їх набуттям, використанням та захистом [16].

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» предметом адміністративно-правової охорони цього нормативно-правового акту є права на винаходи і корисні моделі, що існують в сучасній Україні [17].

Наступним нормативно-правовим актом, що потребує нашого аналізу в контексті нормативно-правового регулювання адміністративної охорони є закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» його об'єктом є відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на знаки для товарів і послуг в Україні [18]. Дещо аналогічним є об'єкт охорони закону України «Про охорону прав на промислові зразки» це суспільні відносини, що виникають у зв'язку з набуттям і здійсненням права власності на промислові зразки в Україні [19].

Предметом адміністративно-правової охорони в законі України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» визначено набуття і здійснення права власності на топографії інтегральних мікросхем в Україні [20].

Ще ціла низка нормативно-правових актів, які регулюють відносини в сфері адміністративно-правової охорони пов'язана з прийняттям законів щодо ратифікації угод чи до приєднання до міжнародних конвенцій, наприклад: «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль про взаємну охорону таємної інформації та матеріалів» [21], «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про взаємну охорону секретної інформації» [22], «Про ра-

тифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки про взаємну охорону таємної інформації та матеріалів» [23], «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення» [24] та ін.

Ще однією великою групою нормативно-правових актів щодо законодавчого регулювання адміністративно-правової охорони є закони України, які вносять зміни до вже існуючих нормативно-правових актів, їх у матеріалі щодо даного дослідження переважна більшість. Наприклад, закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» [25].

Висновки. Отже, підсумовуючи викладений вище матеріал, класифікація законодавства у сфері адміністративно-правової охорони, на наш погляд може бути здійснена таким чином:

1) так звані «чисті» закони в яких яскраво виражений предмет охорони (навіть вбачається іноді в назві) наприклад, «Про охорону дитинства», «Про охорону праці»;

2) закони щодо ратифікації угод та приєднання до міжнародних конвенцій, наприклад закони України: «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Дер-

жави Ізраїль про взаємну охорону таємної інформації та матеріалів» [21], «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення» [24] та інші;

3) закони, щодо внесення змін, що вже існуючих, наприклад: Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» [25], «Про внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» щодо охорони цінностей та об'єктів Національного банку України» [26], та багато інших.

Ще одним критерієм класифікації є наявність окреслення предмету адміністративно-правової охорони в цих законах:

1) в деяких визначається чітко, наприклад: «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» [17], «Про охорону прав на сорти рослин» [5];

2) в деяких знаходиться в межах об'єкту, наприклад: «Основи законодавства України про охорону здоров'я» [6];

3) в деяких треба звертатися до інших нормативно-правових актів, щоб визначити предмет адміністративно-правової охорони, наприклад «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель» [25].

Анотація

У статті, базуючись на правовій думці вчених в галузі адміністративного права та на нормах діючого законодавства, здійснено детальний аналіз сучасного законодавчого регулювання адміністративно-правової охорони, здійснено класифікацію законодавства у цій сфері.

Ключові слова: охорона, законодавство України, правовий акт, система законодавства, суб'єкти публічної адміністрації, правові відносини.

Аннотация

В статье, основываясь на правовой мысли ученых в области административного права и на нормах действующего законодательства, осуществлен подробный анализ современного законодательного регулирования административно-правовой охраны, осуществлена классификация законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: охрана, законодательство Украины, правовой акт, система законодательства, субъекты публичной администрации, правовые отношения.

Yeshchuk O.M. Classification of legislation in the field of administrative legal protection

Summary

The article is devoted to the analysis of legislation in the branch of law administrative protection. It is classified legislation in the branch of law administrative protection. The classification of carried out by two criteria. The first criterion is the subject of legal regulation. The second criterion is the content of administrative protection.

Key words: protection, Law of Ukraine, legal act, legislation system, subjects public administration, legal relation.

Список використаних джерел:

1. Джафарова О.В. Правові основи партнерства міліції і населення: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.07 “теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Олена В’ячеславівна Джафарова – Харків, 2003 – 206 с.
2. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник / Т.О. Коломоєць – К. Юрінком Інтер, 2011 – 576 с.
3. Конституція України прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
4. Закон України від 22 березня 2012 р. № 4616-VI “Про охоронну діяльність”: за станом на 1 липня 2013 р. // Урядовий кур’єр від 16.05.2012
5. Закон України від 21 квітня 1993 р. № 3116-XII «Про охорону прав на сорти рослин»: за станом на 1 липня 2013 р. // Голос України від 21.05.1993.
6. Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII «Основи законодавства України про охорону здоров’я»: за станом на 1 липня 2013 р. // Голос України від 15.12.1992.
7. Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III «Про охорону дитинства»: за станом на 1 липня 2013 р. // Урядовий кур’єр від 06.06.2001.
8. Закон України від 14 жовтня 1992 року № 2694-XII «Про охорону праці»: за станом на 1 липня 2013 р. // Голос України від 24.11.1992.
9. Закон України від 16 червня 1999 р. № 752-XIV «Про охорону прав на зазначення походження товарів»: за станом на 1 липня 2013 р. // Урядовий кур’єр від 29.07.1999.
10. Закон України від 16 грудня 2004 р. № 2245-IV «Про внесення змін до Закону України «Про охорону культурної спадщини»: за станом на 1 липня 2013 р. // Урядовий кур’єр від 26.01.2005.
11. Закон України від 18 березня 2004 р. № 1626-IV «Про охорону археологічної спадщини»: за станом на 1 липня 2013 р. // Урядовий кур’єр від 29.04.2004.
12. Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища»: за станом на 1 липня 2013 р. // Голос України від 24.07.1991.
13. Закон України від 19 червня 2003 р. «Про державний контроль за використанням та охороною земель»: за станом на 1 липня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України від 26.09.2003.
14. Закон України від 22 червня 2000 р. № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»: за станом на 1 липня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України від 06.10.2000.
15. Закон України від 16 жовтня 1992 р. № 2707-XII «Про охорону атмосферного повітря»: за станом на 1 липня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України від 15.12.1992.
16. Закон України 16 червня 1999 р. № 752-XIV «Про охорону прав на зазначення походження товарів»: за станом на 1 липня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України від 13.08.1999.

17. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-ХІІ «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Голос України* від 03.02.1994.
18. Закон України 15 грудня 1993 р. № 3689-ХІІ «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Відомості Верховної Ради України* від 15.02.1994.
19. Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3688-ХІІ «Про охорону прав на промислові зразки»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Відомості Верховної Ради України* від 15.02.1994.
20. Закон України 5 листопада 1997 р. № 621/97-ВР «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Відомості Верховної Ради України* від 19.03.1998.
21. Закон України від 10 січня 2002 р. № 2939-ІІІ «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Ізраїль про взаємну охорону таємної інформації та матеріалів.): за станом на 1 липня 2013 р.: [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України: – 17 серпня 2013. – Режим доступу до Законодавство України: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-iii> – Назва з екрану.
22. Закон України від 15 листопада 2001 р. № 2799-ІІІ «Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про взаємну охорону секретної інформації»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Урядовий кур'єр* від 12.12.2001.
23. Закон України від 5 липня 2001 р. № 2602-ІІІ «Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Французької Республіки про взаємну охорону таємної інформації та матеріалів»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Відомості Верховної Ради України* від 02.11.2001.
24. Закон України від 20 вересня 2001 № 2730-ІІІ «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Офіційний вісник України* від 26.10.2001.
25. Закон України від 23 лютого 2012 № 4444-ВІ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань здійснення державного контролю за використанням та охороною земель»: за станом на 1 липня 2013 р. // *Відомості Верховної Ради України* від 07.12.2012.
26. Закон України від 21 серпня 2012 р. «Про внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» щодо охорони цінностей та об'єктів Національного банку України: за станом на 1 липня 2013 р. // *Урядовий кур'єр* від 21.08.2012.